

1568706

Федір Вовк

# Студії з української етнографії та антропології



Правобережне Полісся Карпати



Центр Степний тип



У своїх фундаментальних працях Федір Вовк (1847–1918) науково довів, що українці – окремий антропологічний тип. Його етнографічні дослідження охоплювали різні сторони життя народу: способи мисливства, скотарства, хліборобства, а також пересування; особливості осель і речей ужитку. Велику увагу приділено шлюбному ритуалу як Лівобережної, так і Правобережної України, з численними паралелями щодо звичаїв різних народів Європи й Нового Світу.

Іншою заслугою вченого було підтвердження приналежності українців до динарської індосвропейської раси, і спільність її в цьому із південними слов'янами.

## Зміст.

### I. Антропологічні особливості українського народу.

1. Пігментація . . . . .	8
2. Зріст . . . . .	13
3. Головний показчик . . . . .	17
4. Висотний показчик . . . . .	20
5. Показчик личний . . . . .	27
6. Носовий показчик . . . . .	28
7. Профіль носа . . . . .	28
8. Довжина верхньої кінцевості (руки) . . . . .	29
9. Довжина нижньої кінцевості (ноги) . . . . .	29
10. Довжина нижньої кінцевості щодо бюсту чи скелічний показчик . . . . .	30

### II. Етнографічні особливості українського народу.

1. Мисливство . . . . .	35
2. Рибальство . . . . .	38
3. Скотарство . . . . .	41
4. Хліборобство . . . . .	45
5. Народня техніка . . . . .	
а) Злобування вогню та користування ним . . . . .	55
б) Обробка мінеральних речовин (гончарство, фаянс та фарфор, скло) . . . . .	57
в) Обробка металів . . . . .	62
г) Обробка рослинних матер'ялів (теслярство, стельмашівство, бондарство, виріб тканин) . . . . .	64
ґ) Обробка тваринних матер'ялів . . . . .	69
д) Обробка вовни . . . . .	70
6. Способи пересування . . . . .	73
7. Спожива . . . . .	78
8. Будівництво: . . . . .	
А. Тимчасові бу . . . . .	84
Б. Постійне житло: . . . . .	
1. Розполог села . . . . .	87
2. Двір та його розвиток. Хата: а) загальний вигляд та характер; б) матеріяли та способи будування [1) будови з дерну та з глини, 2) турлучні або хати на сохах, 3) дерев'яні хати]; в) окремі частини хати . . . . .	89
3. Холодні надвірні будови: комора, клуна . . . . .	111
4. Громадські спорудження . . . . .	114
5. Церкви . . . . .	115
9. Одежа: . . . . .	
А. Жіноча одежа: . . . . .	
а) Одежа верхньої половини тіла: [1. Оздоба. 2. Зачіс волосся. 3. Головне вкриття. 4. Верхня та плечева одежа, що її носять безпосередньо на тілі (білизна)] . . . . .	121
б) Одежа нижньої половини тіла (1. Верхня поясна одежа. 2. Нижня поясна одежа (білизна). Штани. 3. Взуття) . . . . .	143

Б. Чоловіча одежа:		
а) Одежа верхньої половини тіла: [1. Оздоба. 2. Зачіска волосся. 3. Головне вкриття. 4. Верхня плечева одежа. 5. Плечева одежа, що її носять безпосередньо на тілі]		149
б) Одежа нижньої половини тіла (1. Зверхня поясна одежа)		161
в) Інші приналежності чоловічої одежі		165
10. Вірування		166
11. Обряди		182
12. Народні знання		210
<b>III. Шлюбний ритуал та обряди на Україні</b>		<b>215</b>
1. Прозначення щодо шлюбу. Шлюб у старих слав'ян. Свідчення літописів. Умикання. Купівля. Пережитки цих форм. Шлюбні дохристиянські обряди. Сталість народнього звичаю. Тільки виконання народнього ритуалу дає права дійсного шлюбу		218
2. Громадська організація молоді обох статей. Товариства. Сходини. Досвітки та вечорниці. Спільне лежання. Сватання. Церемонії та наподоблення. Пов'язані свати. Обмін хлібом. Пробні ночі		226
3. Заручини. Хитрощі. Благословення молодих хлібом. Почесне місце — посад. Співи. Гими про небесний шлюб. Танці. Хустина		230
4. Гильце, священне дерево. Його приготування. Співи. Приготування вінків. Запросини на весілля. Покладання вінка на жениха		234
5. Священний хліб — коровай. Церемонія ритуального мелення. Приготування короваю. Пісні та обряди. Оздоба. Танці		243
6. Благословення та від'їзд до церкви. Релігійна церемонія в XVI столітті. Забобони. Вихід з церкви. В хаті молодої. Другорядна роль релігійної церемонії		250
7. Весілля. Набір та відхід дружини молодого. Перейма. Озброєна оборона хати молодої. Пересправи. Замирення. Об'єднання святих вогнів двох родин. Продаж молодої братами. Посад. Ритуальний поцілунок		259
8. Розподіл подарунків. Шлюбна плата на користь роду. Зачіска молодниці. Розподіл короваю. Вечеря. Дівчата виходять. Церемонія з діжою. Приготування до від'їзду. Грабунок посагу. Прощання. Ритуальні удари. Від'їзд кортежу. Пісні		273
9. Молоді в хаті молодого. Хатні вогнище. В коморі. Перестороги. Українські весільні пісні (epithalames). Роззуття молодого. Весільна вечеря. Урочистість постелі. Оголошення дівочтва. Докази. Посольство до матері молодої		283
10. Другого дня після весілля. Сніданок молодої. Молода іде по воду. Весільний прапор. Червона барва. Коли молода — не дівчина. Вкриття голови		302
11. Здіймання намітки з молодої. Частування медом. Урочисті запросини теці. Молодий хопається. Перезва. Весільна оргія. Танці та співи. Соромницькі пісні (Fescenninia ukrainienses). Права всіх мушля роду на молоду. Звичай молотити жито. Перезивки		308
12. Висновки. Послідовний порядок церемоній. Три акти весільної драми. Пережитки стародавніх форм шлюбу в пізніших церемоніях. Етапи шлюбної еволюції в українських церемоніях. Весільні сезони, дівочі ярмарки. Гетерізм. Матріярхат. Роль старости та дружки. Сліди епохи		319
Кінець		
<b>IV. Сні в похоронному ритуалі на Україні</b>		<b>335</b>